

POLGÁRI JOG

Főszerkesztő:

Dr. MESZLÉNY ARTUR

Szerkesztik:

Dr. BECK SALAMON

Dr. VARANNAI ISTVÁN

POLLÁK ILLÉS HALÁLÁRA

Ünnepi alkalmaira — a mi ünnepi alkalmainkra — szóval és tollal boldog és büszke lantosa, ki voltam, feketekeretes nevét kell iderónom.

Évek óta már sohasem jött volna váratlanul szomorú halálhíre, de élete utolsó szakának mégis szép össze miatt meglepetésszerű volt a fájdalmas végső accord. Ő maga sehogyse tudott megbarátkozni az elmulás gondolatával — és amint a Gral legenda galambja, amely évenként új erőhöz juttatta az isteni vért — gyűrűsödő évei friss életkedvet hoztak számára. Ahogy fölnevetett egy-egy jelentéktelen apróságon, az agynak megvillanásán (ami számára nem apróság volt, hanem a legnagyobb dolog: az élet,) egy gyermekiesen tiszta és ősi naivitás megszólalása volt. Kora gyermekkorától birkóznia kellett az étellel, sokszor birkóznia kellett az életért; hivatása — ügyvéd és publicisztai mivoltára egyszerre gondolok — telve volt küzdelmekkel. De se küzdelmek, se csalódások derűs optimizmusát kicserezni nem tudták, mindvégig maradt „az örökifjú nagy gyermek“, akiről Ady éneke szólt. Nem az előrehaladott kor hozta meg a bölcseségét, de egy hosszú élet tapasztalata: ember- és életismerete birtokában is naív álmodó maradt. Ez a gyermeki kérdés az ő egész pszichikai mibenlétét megfejtí: élete a gondolatokkal való játék volt. Gondolkodása nem a témából indult ki. Mint az elemi erővel kitörő szobrász tehetség, puhafából, vagy kenyérbélből mintázza meg az agyagba és bronzba kívánczó elképzeléseit, úgy szolgált neki a gondolkodás anyagául az élet mindenségéből az, amit a pillanat eléje vetett. És ha a monumentális gondolat meg a perc szeszélyes ötlete, értékbeli jelentősé-

gét nagyon is jól megtudta különböztetni, egyformán kedves volt számára mindkettő, mert monumentalitás és apercu felolvadt abban a közösségben, hogy mindkettő az agy munkája volt. A halála alkalmából emlegetett polihisztorsága is ebből fakadt; minden anyagul szolgált neki, ami a gondolkodás motorját megindította. Érzés és impresszió egyaránt a gondolatképződés lendítő kerekei voltak. A polihisztor széles skálájú tudáskörének megszerzése, és a szójáték passzionátus kedvelése — két értékbeli véglet — ime ugyanazon lelkigyökerig nyúlik vissza. Nem az okoskodás leszűrődő eredménye volt a fontos — a gondolkodás mozgásán feküdt a súly. Das Endziel ist mir nichts, die Bewegung alles — Pollák Illés önismerő jellegje is lehetett volna.

* *

Keresem a szavakat Pollák Illés emberi arcképének szavakkal való kirajzolásához, mintahogyan munka közben kereste ő is. Nem a tudós pedáns ekzaktsága a szavak súlyának pontos lemértsége, az elgondoltnak és kifejezettnak maradék nélküli egybeesése volt az ő stílusbeli igyekezete. A szavak intuitív éreztető erejére törekedett, a szó nála nem a gondolatnak lerögzítője, hanem a sürgönydrótja volt. Gondolatai nem is statikára, de a dinamikára voltak építve, gondolkodása: eleven, mozgó, embertől emberhez áradó fluidum. Folyam, amelynek sodra a tengerek felé tört, nem nyugodt vizű tó. A leírt és nyomtatott betűben is sok volt az elevenítő erő, de az írás véglegessége, zártsága, az, hogy az írás már nyugalmi állapotot jelent, lényétől idegenebb volt és valóságos megnyilatkozási formája az élő szó volt. A legéletteljesebb nyomtatott betű is, már mozdulatlanság — az élő szó: párás cselekvés, mozgás, Pollák Illés élete. Pollák Illésnek mindig a legutolsó írása tetszett a legjobban, ebben volt a legkevesebb petrifikáltság, ez volt a leginkább jelen, a megalkotásnak átélés alatt való elevenisége.

* *

A pápai collegium nevelte és a pápai collegium másik hírességével, Eötvös Károllyal meg volt az a közössége, hogy életformái közé tartozott a beszélgetés. A minden pretenzió nélküli beszélgetés: intim szobában, a kávéház asztalánál, vagy séta közben. Mint a szép asszony, aki csak teljes díszében szeret mutatkozni a világ előtt, Pollák Illés nemcsak abból a hiúságból, amely mások tetszését keresi, nemcsak abból a hiúságból, amely az önmagával való megelegedést áhítja, hanem kötelességtudásból is, az elérhető formai tökélyvel akarta írásait megjelentetni. A beszélgetés fesztelensége és felelőtlen-

sége neki kísérleti műhely volt, kohó, amely a salakot a nemes ércről elválasztja, a megírásra (sokszor csak későbbi időre való elraktározásra) érdemesnek és alkalmatlannak selejtezője. Pollák Illés ösztönösen érezte a beszélgetésnek számára való jelentőségét és ha sokszor tréfásan tolta előre a szót sajátmagának követelő hiúságát, valójában a szó jogával a gondolatalkotás lehetőségét akarta lefoglalni. Társasága, mely meghitt barátiból állott, neki a baráti kapocs melegen felül a közönséget jelentette. Ennek a baráti körnek tagjai között voltak olyanok is, akik maguk is kiemelkedő szellemi kiválóságok voltak. Pollák Illésnek a baráti köréhez való viszonyában, megítélésében mindig meg volt a hála át-színeződése azért a szolgálatért, amit közönséglétükkel jelentettek számára.

* *

Pollák Illés élete végéig, még akkor is, amikor — keserves szójáték — a féllába már a sírban volt, daliásan szép ember volt. Külső megjelenésében már magára vonta a figyelmet, s a külső csodálatos harmóniában olvadt össze szellemi lényével a hatás közösségében: tiszteletkeltő, de egyben bizalmasan magához engedő, sőt hívogató volt. Pollák Illés szinte a bakfis naív hiúságával élvezte a maga külsejének varázsát. Eudaimonistikus hajlama lehetőleg örömet csiholt ki mindenből, örült annak, hogy őt a természet kivételes szellemi képességekkel ajándékozta meg és örült annak is, hogy második ajándékkul a férfias reprezentatív alakot adta hozzá.

* *

Minden gondolkodó ember érzi az erők fogyatékoságát, az elérhető tudás korlátoltságát és a minden titkok megismerését áhító vágy, a tehetséggel vele járó elégedetlenség érzetét is jelenti. Pollák Illésben meg volt a gondolkodó örök elégedetlensége, de lelke akaratlanul is a nolo acerbam sumere fanyarság nélküli önvigasztalásra volt berendezve. Ő mesélte nekem, hogy a keserű elégedetlenség, megbántottság, vagy hiányérzet perceiben kitekintett ablakain át az uccasarkán, a mindenkori uccasarkán neki szinte a természet által odarendelt álldogáló koldusra. A koldusnak ezt a vigasztaló szimbólumát számára sok minden élő és élettelen megtestesítette. Horatiusnak a kispolgári jóllakottságából fakadó tiburi meglegedettsége, nála a lelki igénytelenség automatikus mechanizmusa volt.

* *

A minden gondolkodó örök elégedetlensége és egyéni meglegedettsége nem az egyetlen felszínen mutatkozó ellentéte volt. Pollák Illés skeptikus volt. Ebből

a szkepticizmusból fakadt csipős, olykor éles iróniája. És a szkeptikus bölcselő, hívó lélek volt. Péter Altenberg írta valahol, hogy a költő az, aki az emberiséget jobban szereti, mint hogy az egyes embert szeretni lehet. Csu-fondároskodott és gunyolódott egyes emberekkel, de felolvadt az emberiség szeretetében. Egyszer idéztem neki Bródy Sándor mondását: „az összes természeti tünemények közül legjobban érdekel engem az ember.“ Hirtelen elmélázott — és önmagára ismert. Panteisztikus természetfilozófiája, a természettudományok iránt egy egész életen át megnyilvánult mély érdeklődése dacára, az embert kereste mindenütt. Bentham embert boldogító alapelve, a mennél több ember mennél nagyobb boldogsága, zsarnoki erővel kerakedett benne felül a természettudományok iránti nagy előszereteten. Igazán becsülni csak a tehetséget, okosságot tudta, és bár öngunyul sokszor emlegette a természet bölcs berendezését, hogy az emberek jórésze tehetségtelen, mert „mit csinálnánk mi különben néhányan tehetségesek“ emberpolitikai hitvallása azé a IV. Henriké volt, aki minden francia polgárnak tyukot kívánt a levesébe. De ha a francia királynak a polgárai megelégedettségét óhajtó uralkodói önzés adta a szájába a világtörténelmi mondást, Pollák Illést emberi jósága vitte erre a vágyra. Ő maga az élet legnagyobb dolgának az ész munkáját, a tehetséget tartotta és ezért volt az álombirodalma csupa okos emberrel telve. Képzeltbeli világában minden embernek az okosságot juttatta — Isteni ajándékul — Ő aki maga is isteni ajándék volt.

Dr. Beck Salamon

A cégbejegyzés joghatálya a korlátolt felelősségű társaság tekintetében.

Írta: *Dr. Túry Sándor Kornél* egyetemi tanár

I. A korlátolt felelősségű társaságról és a csendes társaságról szóló 1930. évi V. t.-c. (T.) a korlátolt felelősségű társaság (kft.) megalakulásának egyik feltételül szabja meg annak a cégjegyzékbe bejegyzését. (13. §. I.) A cégbejegyzést ennél fogva a társaság létrejöttének (konstitutív) alkotóeleméül tekinti, úgy, amiként kereskedelmi törvényünk (Kt.) ezt eddig a részvénytársaság (rtg.) és a szövetkezet tekintetében állapította meg. (149., 160., 224., 228. §.)

A T. 7. §-ához fűzött miniszteri indokolás (I.), — amely §. a társaságnak a cégbejegyzés és a közzététel vé-